

اشاره کرد و گفت اجرای این طرح هنوز قطعی نیست. قالیباف در سخنانی کنایه‌آمیز که به نظر می‌رسد خطاب آن به رئیس‌جمهوری بود، گفت: «باید صبر کرد و اجازه داد این بذرها در فضای کارشناسی بررسی شود و به نتیجه نهایی برسد. در همان زمان رئیسی و قالیباف به رهبری نامه‌نگاری کردند و مخالفت خود را با تصمیم دولت درباره فروش اوراق سلف نفتی اعلام کردند. این خبر را نماینده نجف‌آباد در مجلس اعلام کرد و گفت که قوای مقننه و قضائیه در نامه‌ای به رهبر انقلاب ضمن اعلام مخالفت خود با تصمیم دولت مبنی بر فروش اوراق سلف نفتی در بورس عنوان کردند که این تصمیم مغایر با تصمیم اخذ شده در شورای اقتصادی سران سه قوه است. ظاهراً در جلسه شورای سران قوا تصمیم بر این شده است تا نفت به صورت واقعی در بورس خرید و فروش شود و نه اینکه اوراق به فروش رسد و دولت بعدی مقروض شود.

رابطه طرح گشایش اقتصادی این دولت با دولت آینده

قوه قضائیه و مجلس یازدهم ایراداتی به این طرح وارد کرده بودند که از جمله آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد. دولت قصد داشت نفت از طریق اوراق در بورس به مردم فروخته شود و اگر خریدار اوراق در پایان سررسید نتوانست نفت را تحویل بگیرد، این گزینه وجود داشته باشد که شرکت ملی نفت از طرف خریدار وکالت فروش داشته باشد. در مقابل مخالفان بر این باور بودند که باید فروش تعهدی از سوی شرکت ملی نفت حذف و فروش نقدی جایگزین آن شود. در این حالت باید خریداران، نفت خود را در بورس انرژی عرضه کنند و پالایشگاه‌ها الزام به خرید داشته باشند.

از سوی دیگر، دولت بر این باور بود که خریداران در شرایطی که موقعیتی برای صادرات پیدا کنند، می‌توانند قبل از سررسید، نفت خود را تحویل بگیرند، اما دو قوه دیگر معتقد بودند که باید سررسید دو ساله به‌طور کامل رعایت شود و تا قبل از سررسید امکان تحویل فیزیکی کالا فراهم نباشد.

ایراد و اختلاف سوم نیز آن بود که در پیشنهاد اولیه دولت برای خریداران، کف نرخ سود در نظر گرفته شده بود. در این حالت اگر ارزش اوراق در سررسید کمتر از ارزش زمان پیش خرید باشد، دولت علاوه بر بازگشت اصل رقم، یک نرخ سود ثابت هم به خریداران پرداخت می‌کند؛ در مقابل منتقدان می‌گویند این سیاست، هزینه‌ها را برای دولت آینده بیشتر می‌کند، بنابراین بهتر است سیاست پرداخت سود کنار رود.

واقعیات اقتصادی را نباید نادیده گرفت

عضو هیأت نمایندگان اتاق بازرگانی تهران گفت: «تحریم و کرونا قدرت خرید طبقه متوسط و فقیر را با کاهش جدی روبه‌رو کرده است.» عباس آرگون با تأکید بر اینکه در بُعد اقتصادی باید دلایل عمده رشد تورم و مشکلات متعددی که گریبان اقتصاد را گرفته است، بررسی شود، گفت: «ما باید تحریم را از دو منظر بررسی کنیم؛ یکی تبعات سیاسی تحریم و دیگری تبعات اقتصادی آن. وقتی می‌خواهیم موضوع تحریم را بررسی کنیم، با دو نوع نگاه داخلی و خارجی مواجه هستیم. به‌هرحال، در بُعد بیرونی، ادبیات ما باید به‌گونه‌ای باشد که موفقیت‌هایمان در این عرصه نمود داشته باشد و طبیعی است که ما در حوزه برخورد با تحریم موفقیت‌هایی داشته‌ایم که کمتر کشوری قادر به کسب آن است.

اگر از توفیق‌های سیاسی و مقاومت در این بخش بگذریم، به واقعیات اقتصادی می‌رسیم و می‌بینیم به‌هرحال زحمانی غیرقابل انکار برایمان به همراه داشته است. واقعیت این است که تحریم سبب شده دسترسی ما به نظام اقتصادی جهان از میان برود و نتوانیم طبق قواعد عادی با دنیا کار کنیم. در عین حال هزینه نقل و انتقال پول، هزینه صادرات کالا و هزینه واردات کالا افزایش می‌یابد و ریسک کشور نیز در تجارت بالا می‌رود.

ما به دلیل مشکلات ناشی از تحریم، با افزایش هزینه حمل‌ونقل مواجه می‌شویم. مجبوریم جنس را به قیمت پایین‌تر بفروشیم و البته با قیمت بالاتر هم بخریم. در ضمن همان‌طور که گفتم ریسک‌ها افزایش می‌یابد، چرا که ممکن است پول را تحویل بدهی اما نتوانی کالا را بگیری و ممکن است کالا را تحویل بدهی اما نتوانی پول را دریافت کنی. هزینه نقل و انتقال پول نیز از عرف بانکی بالاتر است. البته اگر بتوانید به‌نظم بانکی دسترسی داشته باشید.»

او با اشاره به اینکه در حوزه نفتی نیز وضع همین‌طور است و کشور ما سال‌ها بخشی از درآمد خود را از محل فروش نفت تأمین کرده است، ادامه داد: «تحریم نفتی تأثیر سنگین خود را آشکار کرده است و می‌بینیم از ۴ هزار تومانی بعد از تحریم نفتی به ۲۷ هزار تومان رسیده است؛ به این ترتیب کسانی که در صد انکار مشکلات تحریم هستند، باید بدانند واقعیات اقتصادی را نباید نادیده گرفت.»

عضو هیأت نمایندگان اتاق بازرگانی اضافه کرد: «ما با بحرانی روبه‌رو هستیم که بر اثر آن امکان فروش نفت نداریم و حتی اگر نفت بفروشیم، نمی‌توانیم به منابع حاصل از آن دسترسی داشته باشیم. حالا کرونا نیز این وضع را تشدید کرده و تبعات بسیار سنگین آن در اقتصاد آشکار شده است. این اتفاقات دست به دست هم داده و قدرت خرید بخش مهمی از مردم را کاهش داده است. بر اثر رشد قیمت‌ها، طبقه متوسط و طبقات آسیب‌پذیر با مشکلات عینی روبه‌رو شده‌اند و حقوق‌بگیران و صاحبان کسب و کار با مشکل مواجه هستند. بر اثر شیوع کرونا بیش از ۶ ماه است که بسیاری از کسب و کارها با حداقل ظرفیت فعالیت می‌کنند و با کاهش شدید درآمد روبه‌رو هستند. دولت نیز در مضیقه واقعی قرار دارد، چرا که درآمدهای نفتی از دست رفته و به دلیل تبعات ناشی از شیوع کرونا نیز احتمال محقق نشدن بخشی از درآمدهای مالیاتی دولت وجود دارد.

تحریم درآمدهای نفتی را نشانه رفته و کرونا درآمد مالیاتی را تحت تأثیر قرار داده است، پس نوع کسری بودجه می‌تواند تورم‌زا باشد که همه اینها در نهایت مردم را با کاهش قدرت خرید مواجه خواهد کرد.»

مهدی حسینی / شهروند

خبرگزاری مهر

نگاهی به تلاش‌های انجام‌شده در روزگار تحریم و کرونا برای معیشت مردم

سفره‌ای که بدون نفت ماند

«شهروند» هفته گذشته بود که سخنگوی دولت در نشست خبری خود گفت:

«سفره خالی مردم نگرانی هر روزه ما است و دولت روزانه تلاش می‌کند. وقتی ارز ۴۲۰۰ تومانی کاهش پیدا می‌کند، نمی‌توانیم به گره ارز ۴۲۰۰ تومانی بدهیم. اولویت ما مواد مصرفی، دارو و مواد اولیه کارخانه‌های تولیدی است. ما سالانه ۴۰ تا ۴۵ میلیون تن گره وارد کشور می‌کردیم، اما امروز کارخانه‌های داخلی را فعال و دستگاه‌های کره‌گیری وارد کردیم و خوشبختانه همان ظرفیت واردات کره را در داخل به دست آوردیم. ستاد تنظیم بازار هم مکلف شد کره را قیمت‌گذاری کند. متأسفانه مجوز صادرات بی‌رویه صادر شد. جلوی صادرات تخم‌مرغ گرفته شد و فکرمی‌کنم به تعادل قیمت در این کالا هم می‌رسیم. با قیمت‌گذاری تولید داخلی و تعادل در صادرات این مشکل راحل می‌کنیم. مطمئن باشید رنج مردم با تک‌تک سلول‌های اعضای هیأت دولت حس می‌شود و این‌طور نیست که دولت خبر نداشته باشد. اینکه می‌گویند دولت تعطیل است، درست نیست. این کلمات در شرایط امروز که عملیات وسیع علیه افکار عمومی صورت می‌گیرد، درست نیست.» با این تعابیر باید دید راه نجات از بحران سفره‌های خالی مردم چیست؟

سفره ایرانی در ۱۴ سال اخیر حدوداً ۳۰ درصد کوچک شده

نگاهی اجمالی به گزارش‌های منتشرشده در سایت مرکز آمار ایران گواهی بر این ادعاست. گزارش متوسط قیمت اقلام خوراکی مناطق شهری در مرداد امسال نشان می‌دهد که قیمت کالاهای اساسی سبد خانوار ایرانی نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش چشمگیری داشته است. به‌عنوان مثال هر کیلوگرم برنج خارجی درجه یک به‌طور متوسط ۱۰۸ درصد، برنج ایرانی درجه یک ۱۷ درصد، مرغ ماشینی ۷۲۳ درصد، تخم‌مرغ ماشینی ۹۷۷ درصد، شیر پاستوریزه ۸۱۳ درصد، ماست ۲۳۱ درصد، پنیر ۴۰ درصد، کره ۵ درصد، گوشت گوسفندی ۴۷۳ درصد، چای ۳۲ درصد و روغن مایع ۱۱ درصد گران‌تر شده است.

حال اگر میزان و سرعت افزایش درآمدها به این افزایش قیمت‌ها نرسد -با وجود شرایط پیش‌آمده به سرعت کرونا، تحریم‌ها و رشد اقتصادی منفی در دو سال اخیر قطعاً به پای آن نخواهد رسید- طبیعی است که سفره مردم روزه‌روز کوچک‌تر شود. همچنین براساس آمار اعلام‌شده نرخ سبب‌زمینی ۹۷/۳۴ درصد، رب‌گوجه‌فرنگی ۳۷/۱۰ درصد و گوشت گوساله ۴۷/۲ درصد نسبت به سال قبل کاهش داشته است. اگر سری به قسمت داده‌های خام طرح هزینه و درآمد خانوار که به‌صورت سالانه منتشر می‌شود، بزنید، خواهید دید که میزان مصرف ماهیانه هر فرد (برحسب کیلوگرم) از اقلام خوراکی اصلی تا سال ۹۸ مشخص است. به گزارش اقتصادآنلاین در مقایسه سه سال ۹۰، ۹۸ و ۹۸ نشان داده شده که تقریباً در مصرف تمام اقلام، کاهش قابل ملاحظه‌ای دیده می‌شود. می‌توان گفت سفره ایرانی در ۱۴ سال اخیر حدوداً ۳۰ درصد کوچک شده است.

بیشترین کاهش مربوط به مصرف شیر است که در سال ۹۸ نسبت به سال ۸۵ بیش از ۶۰ درصد کاهش پیدا کرده است، یعنی یک فرد در سال ۸۵ در هر ماه حدود ۵ کیلوگرم شیر مصرف می‌کرده که در سال ۹۸ به ۳ کیلوگرم کاهش یافته است. برای سایر اقلام هم این کاهش مشاهده می‌شود. برنج ۴۰ درصد، نان ۱۰ درصد، گوشت دام ۴۵ درصد، فرآورده‌های شیر ۳۰ درصد، انواع میوه ۳۰ درصد، سبزیجات ۴۰ درصد و صیفی‌جات ۴۰ درصد کاهش داشته‌اند. تنها کالایی که مصرف آن تغییر قابل ملاحظه‌ای نداشته، گوشت مرغ است. البته این آمار مربوط به سال ۹۸ است که نه خبری از کرونا بود و نه میزان تورم آن به اندازه امسال. برای مشخص شدن میزان کاهش اقلام از سبد خانوار در سال ۹۹ باید منتظر آمار هزینه و درآمد خانوار در پایان سال باشیم.

خشن‌تر شدن تیغ فقر با جهش قیمت مواد غذایی

سرانه مصرف شیر پیش از شدت گرفتن بحران معیشت هم نزدیک به یک پنجم میانگین جهانی بود. حالا اما گرانی، رشد تورم واقعی و کاهش درآمد، نه فقط مصرف شیر بلکه دیگر مواد غذایی مغذی و پروتئینی خانوارها را به حداقل رسانده است. آن‌طور که مدیر گروه «انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور» گفته است: «گرانی و کاهش درآمد‌ها، خانوارها را به سمت حذف یا کم‌کردن منابع اصلی مواد مغذی (انواع گوشت، تخم‌مرغ، شیر و میوه‌ها) و جایگزینی منابع دیگر کالری که عموماً از بابت بسیاری مواد مغذی (در قیاس با منابع پروتئینی، میوه‌ها یا سبزیجات) فقیرترند، هدایت کرده است.»

هزینه ماهانه مواد غذایی ضروری و مورد نیاز یک فرد در ایران رقمی نزدیک به یک میلیون تومان برآورد می‌شود. بر این اساس یک خانواده ۳ نفره تنها برای مواد تأمین مواد غذایی باید بیش از سه میلیون تومان هزینه کند؛ رقمی که از توان بسیاری از خانوارهای کارگری و حتی طبقه متوسط خارج است. در میان جهش قیمت مواد غذایی اقشار ضعیف نظاره‌گر خشن‌تر شدن تیغ فقرند.

تا پیش از شیوع کرونا بحران معیشت دامن هفت دهک از جامعه را گرفته بود و به روایت آمارهای رسمی نزدیک به ۳۲ میلیون نفر زیر خط فقر زندگی می‌کردند و ۱۲ میلیون نفر هم زیر خط فقر مطلق. روزه‌گرونی، رئیس موسسه پژوهشی تأمین اجتماعی خرداد امسال گفته بود برآوردها نشان می‌دهد جمعیت زیر خط فقر بیش از ۱۵ برابر خواهد شد.

بشکه‌های نفتی که خالی بود

طرح گشایش برای نخستین بار در جلسه سران قوا مطرح شد و بر پایه مذاکرات همین جلسات، روحانی از مردم خواسته بود برای اتخاذ هرگونه تصمیم یا اقدام اقتصادی دست نگه دارند، چرا که گشایش اقتصادی در راه است. او البته اجرای این تصمیم را منوط به حصول نتیجه و موافقت رهبری دانست.

گمانه‌زنی‌ها درباره جزئیات این طرح آغاز شد، برخی از به جریان افتادن مذاکرات پشت‌پرده میان تهران و واشنگتن و به نتیجه رسیدن آن گفتند و عده‌ای دیگر اجرای توافق بیست‌وپنج ساله ایران و چین را مقدمه گشایش اقتصادی در کشور خواندند. اما کمی بعد مشخص شد طرح گشایش اقتصادی قرار است در بازار سرمایه و شرکت ملی نفت ایران اتفاق بیفتد، به این صورت که نفت در بازار داخلی به صورت چند ساله در قالب طرح انتشار اوراق سلف نفتی به فروش برسد. طرحی که حسن روحانی بسیار به آن خوش‌بین و گفته بود که اجرای این طرح نه تنها برای دولت ۱۴۰ هزار میلیارد تومان درآمدزایی به دنبال خواهد داشت، بلکه مشکل ارز و فروش نفت نیز حل می‌شود. به دلیل تحریم‌های اقتصادی، درآمدهای حاصل از فروش نفت ایران به شدت کاهش پیدا کرده است.

قرار بود در صورت اجرایی‌شدن این طرح در مجموع ۲۰ میلیون بشکه نفت فروخته شود. براساس قیمت نفت ارزش این طرح ۱۹۰ تا ۲۰۰ هزار میلیارد تومان برآورد و گفته می‌شد سررسید این اوراق دو یا سه ساله خواهد بود و سود تضمین‌شده آن با سود سپرده‌گذاری بانکی معادل ۱۸ تا ۱۹ درصد است.

چند روز پس از انتشار خبر امیدوارکننده حسن روحانی درباره گشایش اقتصادی مشخص شد که سایر سران قوا آنچنان هم ترغیبی به اجرا و پیگیری این طرح در واپسین ماه‌های باقی‌مانده از دولت دوازدهم ندارند. محمدباقر قالیباف چهار روز پس از اعلام این خبر به اختلاف نظرهای کارشناسی در این باره